

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

«Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «ЗАМАНАУИ
ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ» тақырыбындағы
халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының
ЖИНАҒЫ

22-сәуір, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
посвященной 60-летию кафедры «Педагогика» на тему: «СОВРЕМЕННОЕ
ОБЩЕСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ»

22-апреля, 2022 г.

COLLECTION

of materials International scientific and practical conference dedicated to the 60th
anniversary of the department «Pedagogy» on the topic: «MODERN SOCIETY AND
PEDAGOGICAL EDUCATION»

22-April, 2022 y.

Нұр-Сұлтан, 2022

ӘОЖ 37.0

КБЖ 74.00

II 23

Редакция алқасы:

Д.Қамзабек - фил.ғ.д., профессор, Басқарма мүшесі - әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Р.К.Төлеубекова** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Қ.Шалғынбаева** - п.ғ.д., профессор; **Г.Қ.Длиббетова** -п.ғ.д., профессор; **Б.П.Сейтқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Г.К.Шолпанқұлова** - п.ғ.к., профессор м.а., **Г.Т.Уразбаева** -п.ғ.д., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** -п.ғ.к., доцент; **Байменова Б.С.** - п.ғ.к., доцент; **Ботабаева Ә.Е.** - п.ғ.к., доцент; **Т.С.Сламбекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Балтабаева Ж.Б.** - магистр.

ISBN 978-601-337-659-2

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «**ЗАМАНАУИ ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ**» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Білім беру мегатрендтері және олардың педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері», «Қазақстандық педагогика болашақтың педагогтарын даярлаудың негізі ретінде», «Педагогикалық іс-әрекеттегі коллаборация бірыңғай білім беру кеңістігін дамыту ресурсы ретінде» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -821бет.

ОӘЖ 37.0
КБЖ 74.00

ISBN978-601-337-659-2

шығармашылығын, дағдыларын, кәсіби біліктілігін көтеруді ұйымастырады, жас педагогтармен жұмыстар жүргізеді, педагогтардың жасаған жұмыстары мен жеткен жетістіктеріне қорытынды жүргізеді. Сондай-ақ педагогтардың біліктілігін арттырудың түрлі жолдары мен әдіс-тәсілдерін ұйымдастырып, тәрбиешілерге әдістемелік қолдау көрсетеді.

Жоғарыда айтылған біліктілікті арттыру жолдары мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілерінің шығармашылығын дамытуға, педагогикалық міндеттерді шешуге, тәжірибеде әдістемелерді қолдануға, тұлғааралық қарым-қатынасты нығайтуға, педагогикалық мәдениетті қалыптастыруға, тәрбиешілердің кәсіби біліктіліктерін арттыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстандықтардың әлеуметтік жағдайының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыруатты Қазақстан халқына жолдауы: бекітілген шешім 5 қазан, 2018 жылғы

<https://www.kaznpu.kz/docs/doctoranti/abilbakieva/Dissertation1.pdf>

2. https://kopilkaurokov.ru/doshkolnoeObrazovanie/prochee/mektepke_deiingi_uiym_pedagogterinin_oz_biliktiligini_koterudin_negizgi_bagyty

3. Молчанов С.Г. Профессиональная компетентность в системе повышения квалификации [Текст] / С.Г. Молчанов // Интеграция методической (научно-методической) работы и системы повышения квалификации кадров: материалы Всерос. науч.-практ. конф.: в 4 ч. - Ч.1. - Челябинск: Изд-во «Образование», 2003. -139 с.

4. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию Текст. / С. И. Гессен. М.: Школа-Пресс, 1995. - 354 с.

5. Максакова А.И. Правильно ли говорит ваш ребенок: Пособие для воспитателей дет. сада. - М.: Просвещение, 1982. - 159с.

6. Молчанов С.Г. Профессиональная компетентность педагога. Актуальные проблемы управления качеством образования: сборник научных статей. - Вып.6. Челябинск: Изд-во. ЧГПУ, 2001. - 136 с.

7. https://kopilkaurokov.ru/doshkolnoeObrazovanie/prochee/mektepke_deiingi_uiym_pedagogterinin_oz_biliktiligini_koterudin_negizgi_bagyty

8. Методическое сопровождение воспитателя в условиях современной дошкольной образовательной организации: учебно-методическое пособие / сост. И.М. Гриневич, А.А. Чуприна, М.А. Тоторкулова, Н.Ю. Москвитина, Г.В. Гриневич, О.А. Матяжова. – Ставрополь: СКIRO ПК и ПРО, 2018. – 86 с

ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ ӨЗІН-ӨЗІ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚПЕН ДАМЫТУЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Тоқтанова Қымбат Жанатқызы

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті педагогика және психология
мамандығының 2-курс магистранты

Айбергел Айкүміс Ілиясқызы

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, п.ғ.к., доцент

Аннотация. В данной статье дается краткий обзор понятий саморазвития, творческого развития личности, раскрывается значение творческого саморазвития студентов в высшей школе. Кроме того, описывается важность организации саморазвития студентов в высшей школе. Также описаны этапы формирования у студентов способностей к творческому саморазвитию.

Ключевые слова: процесс саморазвития, творческое саморазвитие, система высшего образования.

Annotation. This article provides a brief overview of the concepts of self-development, creative development of the individual, reveals the importance of creative self-development of students in higher education. In addition, the importance of organizing the self-development of students in higher education is described. The stages of formation of students' abilities for creative self-development are also described.

Key words: self-development process, creative self-development, higher education system

Қазақстан қоғамында болып жатқан әлеуметтік – экономикалық, саяси өзгерістер, күннен - күнге үдеп келе жатқан интеграциялық үдерістер, еңбек нарығындағы бәсекелестіктің артуы жоғары оқу орнын бітіретін мамандарға қойылатын талаптарды күшейтуде. Сондықтан да жоғары оқу орындарында уақыт талабына сай білім мен ғылымды игерген, сауатты да салауатты, кәсіби құзыретті, өзін-өзі өзектендіріп, дамыта алу қабілеттері қалыптасқан шығармашыл мамандар дайындаудың қажеттілігі артуда.

Шығармашылық тұлғаны тәрбиелеу әрқашан педагогика ғылымының өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Қазір қазіргі қоғам білім берудің жаңа мақсаттары мен міндеттерін қойып отыр, балаларды тәрбиелеу мен тәрбиелеудің басқа әдістері мен формаларын талап етеді. Тұлғаға бағыт-бағдар беру, оның шығармашылық әлеуетін дамыту, өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі жүзеге асыруға қабілетті тұлғаны қалыптастыру басым бағыт болып табылады. Тұлғаның мұндай орталыққа айналуы, жеке тұлғаның сарқылмас мүмкіндіктерін оңтайлы пайдалануды табудың жаңа тәсілдері – осының барлығы әлеуметтік-педагогикалық құндылықтар саласындағы басымдықтардың өзгергенін көрсетеді. Өзін-өзі дамыту біздің заманымызда жаңа табыстарға жету, тұлғаның жан-жақты дамуы, кәсіби өсу үшін қажет. Көбінесе жастар өзін-өзі дамытуға ұмтылады, бұл жасөспірімдер, әртүрлі оқу орындарының, әсіресе жоғары оқу орындарының студенттері. Олар қоғамда жақсы орын алып, табысты, тәуелсіз болу үшін өзін қай салада да танытуға тырысуда, бұл жас ұрпақтың мақсаты.

Әрине, қазіргі кезде өзін-өзі дамыту мәселесі теориялық тұрғыдан да, практикалық тұрғыдан да көптеген зерттеушілер мен қалың жұртшылықтың назарын аударып отыр.

Отандық ғалымдардың еңбектерінде де тұлғаның өзін-өзі шығармашылық тұрғыда дамытуы мәселесі көрініс табады. Отандық психолог Қ.Б.Жарықбаевтың пікірінше шығармашыл тұлға - «басқалардан көмек күтпей, мәселені шешуде басқа біреудің әдісін қайталамай, қалайда өзі шешуге тырысатын адам – шығармашыл ойдың иесі» деген анықтама береді [1].

Ресей ғалымы Л.В. Мардахаевтың пікірінше, жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуы - бұл адамның мақсатты іс-әрекетінің әр алуан түрлері барысында оның белсенді қабілеттерін және басқа да жеке қасиеттерін байыту үдерісі. Белгілі бір іс-әрекет процесіне қатысатын негізі әлеуметтік тәжірибе мен мәдени жетістіктерді жетілдіру қабілеті болып табылады [2].

Өзін-өзі дамыту үдерісі – тұлғаның шығармашылық қызметінің ерекше түрі – «өзіндік» процестерін белсендіруге және тиімділігін арттыруға бағытталған субъектілік бағыт, оның ішінде жеке тұлғаның өзін-өзі тану, өзін-өзі басқару, шығармашылық өзін-өзі анықтау, шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыру және өзін-өзі жетілдіру үдерісі деген түсінікке келеміз. Сонымен, біздің түсінігімізде өзін-өзі дамыту процесі жеке тұлғаның өз-өзіне тиімді әсер етуімен және өзімен өзара әрекеттесуімен, жеке тұлғаның ішкі белсенділігі есебінен дамуды білдіреді.

Өзін-өзі дамыту жеке тұлғаның өз қабілеттерін жүзеге асыруына, өзін-өзі жетілдіруіне көмектеседі, соның нәтижесінде ол өзі орналасқан қоғамның өзіндік дамуының бастамашысы болады, сол арқылы қоғамның мәдени-тарихи дамуына ықпал етеді. Қай жас санатында екеніңіз де маңызды емес, өзіңізді дамытуға, жаңа нәрсені үйренуге ешқашан кеш емес, тек өзіңізге мақсат қойып, оған жетуге ұмтылу керек, сол

арқылы өзіңізді байыта аласыз. Қазір қоғамымыздың заманауи мәселелерін шешуде жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуының маңыздылығы алдыңғы қатарға шығады.

С.А. Минюровтің пікірінше, біздің заманымызда адамның өзін-өзі дамытып, өзін-өзі көрсете алатын негізгі саласы – оқу орындары. Мектепте де оқушылардың өзін-өзі шығармашылықпен дамытуға жағдай жасалады. Олар оқу іс-әрекетінде көрінеді, белгілі бір жетістіктерге жетеді және нәтижесінде қызығушылықтарына қарай болашақ мамандығын таңдайды. Келесі қадам – орта және жоғары оқу орындары. Бұл жерде оқушы өзін толық жүзеге асыра алады, мектепте қалыптасқан бейімділіктерін дамытады немесе бір кездері оған жат, қызықсыз болған жаңа әрекетке қызыға бастайды. Нәтижесінде студенттің өзін-өзі дамыту үдерісі жүзеге асады [3].

Жоғары оқу орындары студенттердің өз шығармашылық қабілеттерін жүзеге асыруға үздіксіз ұмтылатындай жағдай жасауы керек. Бұл жоғаары оқу орынында білім алуға дайындық процесі өзін-өзі дамытуға ынталандыратын маңызды кезең ретінде қарастырылатынын білдіреді. Студенттің жеке басы оның сыни тұрғыдан ойлау қабілеті, идеяларды тудырудың жеңілдігі, диалектикалық және стандартты емес ойлау, стандартты емес жағдаяттарға білім, білік және тәжірибені беру қабілеті сияқты маңызды компоненттерді меңгеруі үшін жүзеге асырылуы керек.

Жеке тұлғаның шығармашылық өзін-өзі дамытуының мәні неде? Шығармашылық өзін-өзі дамыту туралы айтатын болсақ, біз өзін-өзі өзгерту үшін шығармашылық идеялар мен шешімдерді табуға бағытталған шығармашылық әрекет негізінде пайда болатын сандық немесе сапалық өзгерістерді көрсетеміз.

Ресей ғалымы В.И. Андреев «өзін-өзі шығармашылықпен дамыту» ұғымына осындай анықтама береді. Өзін-өзі шығармашылықпен дамыту субъектінің шығармашылық әрекетінің ерекше түрі. Ол «өзіндік» үдерістерінің тиімділігін арттыруға және белсендіруге бағытталған тұлғаның өзін-өзі шығармашылық тұрғыда анықтауы, тануы, өзін-өзі шығармашылық тұрғыда жетілдіруі [4].

Нәтижесінде тұлғаның өзін-өзі шығармашылықпен дамытуын динамизм мен белсенділікпен сипатталатын тұлғаның шығармашылық қасиеттерін үздіксіз өзін-өзі тану және өзін-өзі жетілдіру үдерісі деп түсіну керек.

В.И.Андреев өз еңбектерінде жеке тұлғаның шығармашылық өзін-өзі дамытуының жеті кезеңін сипаттайды:

- Өзін-өзі дамытудың бірінші кезеңі тұрақты түрде көрінетін қызығушылықпен, тұлғаның шығармашылық әрекеттің белгілі бір түріне нақты көрсетілген мотивациялық бағыттылығымен сипатталады. Бұл кезеңді шартты түрде белгілі бір қызмет түріне жеке тұлғаның таңдамалы мотивациялық және шығармашылық бағытталу кезеңі деп атауға болады. Бұл кезеңде тұлға шығармашылық әрекеттің қай саласында өзін көрсете алатынын интуитивті түрде сезінеді.

- Өзін-өзі дамытудың екінші кезеңі шығармашылық әрекеттің белгілі бір саласындағы қарама-қайшылықтар мен мәселелерді шешуге жеке тұлғаның интеллектуалды сезімталдығының жоғарылауымен сипатталады. Оны бастапқы шығармашылық өзін-өзі анықтау кезеңі деп атауға болады.

- Өзін-өзі дамытудың үшінші кезеңі белгілі бір қызмет түріне жеке тұлғаның кәсіби және шығармашылық белсенділігінің жоғарылауымен сипатталады. Бұл кезең қызмет түрінің кәсіби әдістерін, құралдарын қарқынды шығармашылықпен меңгерумен сипатталады. Бұл кезеңді кәсіби шығармашылық даму кезеңі деп атауға болады.

- Өзін-өзі дамытудың төртінші кезеңін жеке тұлғаның алғашқы елеулі шығармашылық жетістіктерінің кезеңі ретінде сипаттауға болады.

- Өзін-өзі дамытудың бесінші кезеңі жеке тұлғаның жоғары өнімділігімен сипатталады. Бұл кезең белсенділік пен шеберліктің жеке шығармашылық стилін қалыптастырумен сипатталады.

- Шығармашылық тұлғаның өзін-өзі дамытудың алтыншы кезеңін дарындылықтың өркендеу кезеңі ретінде сипаттауға болады;

- Шығармашылық тұлғаның өзін-өзі дамытуының жетінші кезеңі данышпандық ретінде сипатталады.

Кезеңдердің бұл сипаттамасы мақсатқа жетудің өзіндік жоспары болып табылады, оны студенттер тек университетте оқу кезінде ғана емес, сонымен қатар кәсіби іс-әрекетінде шығармашылық өзін-өзі дамыту барысында басшылыққа алуы керек.

Сондай-ақ, әрбір студенттің шығармашылық қабілеттерінің әлеуетті қоры болса да, оның шығармашылық өзін-өзі дамытуы оның өмір жолында туындайтын барлық қиындықтарды жеңе алған жағдайда ғана жемісті болатынын атап өткен жөн.

Шығармашылық тұрғыда тұлғаның өзін-өзі дамытуының жүйелілігі мен үздіксіздігі үлкен мәнге ие. Бұл әр қадамы әртүрлі кедергілермен бірге жүретін, оны еңсеру табысты бекітіп, жаңа өрлеуге өтуге мүмкіндік беретін өзіндік баспалдақ сияқты. Сондай-ақ шығармашылық өзін-өзі дамыту іс-әрекет формаларын, әдістерін, құралдарын еркін таңдаумен қатар жүруі керек.

Студенттердің шығармашылық қабілеттерін үздіксіз дамытуға ұмтылуы үшін университетте заман талабынай сай жағдайлар жасалуы керек. Оқу орнының атмосферасы білім алушыны шығармашылық белсенділікке ынталандыруы керек. Мәселен, төмендегідей ынталандыратын іс-шаралар легін атап өтуге болады:

- студенттер үшін бәсекелестік орта құру, онда әркім өзін көрсетуге, үздік болуға ұмтылады;

- түрлі стипендиялармен, сыйлықтармен және дипломдармен студенттің белсенді және пайдалы қызметін ынталандыру;

- студенттер өз жұмыстарын ұсынатын ғылыми конференциялар өткізу, сондай-ақ басқа сипаттағы (спорттық, интеллектуалдық, көркемдік) іс-шараларды өткізу;

- жұмыс орындарымен қамтамасыз ету.

Студенттер де өз тарапынан қазірдің өзінде әртүрлі салаларда өзін сынап көруі керек: іс-шараларға бару, оларға белсенді қатысу, спорттық, зияткерлік, мәдени бағдарламалар болсын, ғылыми-практикалық конференцияларға қатысу, сонымен қатар білім сапасын ұдайы жетілдіріп отыруы міндетті.

Қорытындылай келе, көрсетілген бұл мәселелердің барлығы жеке тұлғаның өзін-өзі шығармашылық тұрғыдан дамытуына ықпал етеді, бірақ толыққанды даму тек білім алушының өзін-өзі жетілдіруге ұмтылуы арқылы жүзеге асатыны белгілі. Шығармашылық тұрғыда тұлғаның өзін-өзі дамытуы әрбір білім алушының өзінің белсенді әрекетінсіз мүмкін емес. Бұл жеке тұлғаның өзін-өзі дамыту үдерісінде жетекші рөл атқаратын жетістік мотиві. Өзін-өзі дамытуға бағытталған мақсаттарды қою, оларды жүзеге асыруға ұмтылу субъектінің белсенділік деңгейін көрсететін маңызды нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер

1. Жарықбаев Қ. Б. Психология негіздері: оқулық. - 6-бас. өнд., толық. - Алматы: Эверо, 2005. - 464 б.
2. Мардахаев Л.В. Словарь по социальной педагогике. – М.: «Академия», 2002. – 368 с.
3. Минюрова С.А. Саморазвитие человека в профессии. – Екатеринбург: Изд-во ГОУ ВПО «Рос. гос. проф. ун-т», 2006. – 260 с.
4. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития. Инновационный курс. Книга 1. – Казань, 1996. – 567 с.